



**PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
DELEGATURA UOKIK W KRAKOWIE**

RKR-61-16/07/DN- 9/07

Kraków, dn. 29 czerwca 2007 r.

DECYZJA Nr RKR - 64/2007

Na podstawie art. 23e ust. 1 i 2 w związku z art. 23a ust. 1 i 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (t.j. Dz. U. z 2005 r. Nr 244, poz. 2080 ze zm.) oraz stosownie do art. 28 ust. 6 ww. tej ustawy i § 6 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie określenia właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz.U. Nr 18, poz. 172, ze zm.), w związku z art. 131 ust. 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331), po przeprowadzeniu – z urzędu - postępowania w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów

- w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów –

uznaje się za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów praktykę stosowaną przez Wyższą Szkołę Zarządzania i Bankowości w Krakowie, polegającą na stosowaniu we wzorcu umowy o świadczenie usług edukacyjnych postanowień w brzmieniu:

1. *„Każdej ze stron przysługuje prawo do jej wypowiedzenia, z zachowaniem jednomiesięcznego terminu wypowiedzenia, ze skutkiem na koniec semestru(...)”*,
2. *„Wszelkie spory wynikłe na tle niniejszej umowy będą rozwiązywane przez strony na drodze polubownej. W razie niemożności polubownego rozwiązania danego sporu, strony poddadzą go pod rozstrzygnięcie sądu powszechnego właściwego miejscowo dla siedziby Uczelni”*,

które są zbieżne z postanowieniami umownymi wpisanymi na podstawie art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone

i stwierdza się zaniechanie ich stosowania z dniem 4 czerwca 2007 r.

Uzasadnienie

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatura Urzędu w Krakowie (dalej „Prezes UOKiK”) przeprowadził postępowanie wyjaśniające mające na celu ustalenie, czy zapisy zawarte we wzorach umów zawieranych ze studentami na podstawie art. 160 ust. 3 ustawy z dnia z 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. z 2005 r. nr 164, poz. 1365 ze zm.) i w regulaminach studiów, stosowanych przez Wyższą Szkołę Zarządzania i Bankowości w Krakowie (dalej też „Uczelnia”), nie stanowią niedozwolonych postanowień umownych określonych przepisami Kodeksu cywilnego oraz czy nie stanowią naruszenia uzasadniającego wszczęcie postępowania w sprawie zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

W toku postępowania wyjaśniającego Uczelnia poinformowała, iż kształci odpłatnie 6661 studentów, z których z 1810 zawarła umowy, o których mowa w art. 160 ust. 3 Prawa o szkolnictwie wyższym. Ponadto Uczelnia przedłożyła:

- *Regulamin studiów,*
- *Zarządzenie nr 5/2006 Rektora wyższej Szkoły Zarządzania i Bankowości w Krakowie z dnia 15.05.2006 r. w sprawie określenia wysokości, sposobów zapłaty i terminów wymagalności wpisowego oraz czesnego,*

- *Zarządzenie nr 6/2006 Rektora Wyższej Szkoły Zarządzania i Bankowości w Krakowie z dnia 15.05.2006 r. w sprawie określenia świadczeń podlegających opłatom dodatkowym, wysokości tych opłat oraz sposobów ich wnoszenia,*
- *wzór umowy o świadczenie usług edukacyjnych – zawieranej z osobami zgłaszającymi się do dnia rozpoczęcia roku akademickiego (dalej „wzór umowy nr 1”),*
- *wzór umowy o świadczenie usług edukacyjnych – zawieranej z osobami zgłaszającymi się po rozpoczęciu roku akademickiego (dalej wzór umowy nr 2”).*
- *wzór umowy o przeprowadzenie postępowania kwalifikacyjnego (wzór umowy nr 3).*

Przeprowadzona analiza przedłożonych dokumentów wykazała, że wzorce umów zawierają postanowienie sprzeczne z obowiązującymi przepisami. Na etapie postępowania wyjaśniającego Uczelnia dokonała stosownej zmiany kwestionowanego zapisu. W wyniku analizy ww. dokumentów Prezes UOKiK stwierdził ponadto, iż wzorce umów mogą zawierać klauzule, które zostały wpisane do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c.

Uwzględniając powyższe, w dniu 31 stycznia 2007 r., postanowieniem Nr RKR-80/2007, zostało wszczęte postępowanie w sprawie stosowania przez Wyższą Szkołę Zarządzania i Bankowości w Krakowie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, polegających na stosowaniu we wzorcu umowy postanowień w brzmieniu:

1. *„ Każdej ze stron przysługuje prawo do jej wypowiedzenia, z zachowaniem jednomiesięcznego terminu wypowiedzenia, ze skutkiem na koniec semestru(...)”*

zdanie pierwsze § 11 ust. 1 wzoru umowy nr 1 oraz zdanie pierwsze § 12 ust. 1 wzoru umowy nr 2 ,

2. *„Wszelkie spory wynikłe na tle niniejszej umowy będą rozwiązywane przez strony na drodze polubownej. W razie niemożności polubownego rozwiązania danego sporu, strony poddadzą go pod rozstrzygnięcie sądu powszechnego właściwego miejscowo dla siedziby Uczelni”*

zapis z § 14 ust. 1 wzoru umowy nr 1, § 15 ust. 1 wzoru umowy nr 2 oraz § 8 ust. 1 wzoru umowy nr 3,

co może stanowić naruszenie art. 23 a ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (t.j. Dz. U. z 2005 r. nr 244, poz. 2080 ze zm.) – zwanej dalej „ustawą o ochronie konkurencji i konsumentów”.

Odpowiadając na wezwanie Uczelnia – pismem z dnia 26 lutego 2007 r. – uznała stanowisko Prezesa UOKiK. Poinformowała również, iż w dniu 23 lutego 2007 r. wydane zostało Zarządzenie Rektora Wyższej Szkoły Zarządzania i Bankowości w Krakowie. Zgodnie z tym Zarządzeniem – w miejsce dotychczas stosowanych - wprowadzone zostały nowe wzorce umów. Wzorce te zawierają zmiany postanowień zakwestionowanych przez Prezesa UOKiK. I tak, w nowych wzorcach, w miejsce cytowanej w pkt 1 klauzuli, zamieszczono zapis w brzmieniu:

„Każdej ze stron przysługuje prawo do jej wypowiedzenia, z zachowaniem jednomiesięcznego terminu wypowiedzenia, ze skutkiem na koniec miesiąca (...)”

(zdanie pierwsze § 11 ust. 1 wzoru umowy nr 1 oraz zdanie pierwsze § 12 ust. 1 wzoru umowy nr 2).

W odniesieniu do kwestionowanego zapisu § 14 ust. 1 wzoru umowy nr 1, § 15 ust. 1 wzoru umowy nr 2 oraz § 8 ust. 1 wzoru umowy nr 3 Uczelnia podała, iż zapis ten nie był nigdy stosowany, z uwagi na brak sporów ze studentami, rozstrzyganych przez sąd. Jednocześnie Uczelnia poinformowała, iż w celu dostosowania wzorców umów do obowiązujących przepisów – kwestionowany zapis, dotyczący właściwości umownej sądu, został usunięty.

Obok zmienionych wzorców umów załącznikiem do ww. Zarządzenia Rektora Uczelni jest również wzór aneksu do umowy o świadczenie usług edukacyjnych, uwzględniający zmienione postanowienia. Ponadto, Uczelnia przedłożyła kopię pisma Rektora z dnia 23 lutego 2007 r., nakładającego na właściwych pracowników przeprowadzenie akcji aneksowania umów zawartych ze studentami. Początek tej procedury został ustalony na dzień 26 lutego 2007 r. Uczelnia podała również, iż informacje o prowadzonej akcji aneksowania umów zostały umieszczone na tablicach ogłoszeń w budynkach Uczelni oraz przesłane do każdego studenta za pomocą uczelnianego intranetowego systemu elektronicznego. Dokumentując powyższe Uczelnia przedłożyła fotografie ogłoszeń oraz treści wiadomości przesłanych na indywidualne konta wszystkich studentów w systemie elektronicznym.

Pismem z dnia 16 marca 2007 r. Uczelnia poinformowała, iż podpisanych zostało 1752 aneksów do umów, co stanowi 80,9%. Z przedłożonych danych statystycznych wynika, iż w odniesieniu do studentów studiów stacjonarnych proces aneksowania umów jest niemal zakończony. Uczelnia podała, iż w przypadku studentów studiów niestacjonarnych ostatnia ich grupa podpisze aneksy do umów na najbliższych zjazdach. Wraz z ww. pismem Uczelnia przedłożyła kopie trzech aneksów podpisanych 26 lutego 2007 r.

W uzupełnieniu powyższego Uczelnia, pismem UOKiK dnia 4 czerwca 2007 r., podała, iż według stanu na ten dzień, jedynie 19 studentów (tj. 1% ogółu) nie podpisało aneksów do umów, pomimo stosownych informacji kierowanych indywidualnie do osób zainteresowanych. Są to studenci studiów niestacjonarnych, którzy w najbliższym czasie zgłoszą się w związku z koniecznością pobrania kart egzaminacyjnych, bądź też nie przystąpią do sesji i tym samym przestaną być studentami Uczelni.

Prezes UOKiK ustalił, co następuje:

Wyższa Szkoła Zarządzania i Bankowości w Krakowie jest uczelnią niepubliczną, wpisaną do Rejestru uczelni niepublicznych i związku uczelni niepublicznych, prowadzonego przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nr 55. Uczelnia działa na podstawie ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. nr 164 poz.1365) i przepisów wykonawczych oraz statutu zatwierdzonego przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Jednym z podstawowych zadań uczelni jest kształcenie studentów w celu ich przygotowania do pracy zawodowej. Kształcenie odbywa się odpłatnie w formie studiów stacjonarnych i niestacjonarnych.

Zgodnie z art. 160 ust. 1 Prawa o szkolnictwie wyższym, organizacje i tok studiów oraz związane z nimi prawa i obowiązki studenta określa regulamin studiów. Natomiast, zgodnie z ust. 3 tego przepisu, warunki odpłatności za studia określa umowa zawarta między uczelnią a studentem w formie pisemnej.

Stosowany przez Uczelnię wzory umów są wzorcami umownymi w rozumieniu art. 384 k.c., których postanowienia są bezpośrednio stosowane w umowach, jakie Uczelnia zawiera ze studentami. Odpłatne świadczenie usług edukacyjnych ma charakter umowy, do której stosuje się odpowiednio przepisy o umowie zlecenia, zgodnie z art. 750 k.c. Umowa

ta jest umową wzajemną, w której świadczeniem głównym są usługi edukacyjne, za które konsument uiszcza opłaty. Występują w niej zatem dwie strony: Uczelnia i student.

Studenci, z którymi Uczelnia zawiera umowy o odpłatne świadczenie usług edukacyjnych, są konsumentami w rozumieniu art. 22¹ Kodeksu cywilnego, tj. osobami fizycznymi dokonującymi czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z ich działalnością zawodową lub gospodarczą.

Natomiast Uczelnia jest traktowana jako przedsiębiorca w rozumieniu art. 4 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, tj. podmiot świadczący odpłatnie usługi edukacyjne, którego działalność ma charakter gospodarczy. Stanowisko to potwierdza również orzecznictwo Sądu Najwyższego (wyrok SN z 7.04.2004 r. sygn. akt III SK 22/2004) oraz orzecznictwo Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (wyrok z 28.09.2005 r. sygn. akt XVII AmC 18/05; wyrok z 12.12.2005 r. sygn. akt XVII AmC 80/2004).

W świetle art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (są to tzw. niedozwolone postanowienia umowne). Jak stanowi § 3 tego przepisu, nie uzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu; w szczególności odnosi się to do postanowień umowy przyjętych ze wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta.

Mając powyższe na uwadze, Prezes UOKiK zważył, co następuje:

Na wstępie należy zwrócić uwagę, iż w dniu 21 kwietnia 2007 r. weszła w życie *ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331)*. Stosownie do art. 131 tej ustawy – do postępowań wszczętych na podstawie dotychczas obowiązującej ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów i niezakończonych do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. stosuje się przepisy ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. Biorąc zatem pod uwagę, iż przedmiotowe postępowanie zostało wszczęte na podstawie ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. i nie zostało zakończone - w niniejszej sprawie zastosowane zostały przepisy ustawy dotychczasowej.

Treść art. 1 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów wskazuje, że jej przepisy mają zastosowanie wyłącznie do ochrony interesów przedsiębiorców i konsumentów, podejmowanej w interesie publicznym. Zatem warunkiem koniecznym do uruchomienia instrumentów określonych w tej ustawie jest zaistnienie takiego stanu faktycznego, w którym działania przedsiębiorców naruszają jej przepisy i jednocześnie stanowią zagrożenie dla interesu publicznego bądź też naruszają ten interes.

Niniejsze postępowanie dotyczy stosowanych przez Uczelnię wzorców umów. Wzorce te mają zastosowanie przy zawieraniu – wymaganych prawem – umów ze studentami. Dotyczą one zatem obecnych i wszystkich potencjalnych studentów Uczelni, co oznacza, że mogą mieć zastosowanie do nieokreślonego z góry kręgu adresatów. Zatem, niniejsze postępowanie prowadzone było w interesie publicznym.

Art. 23a ust. 1 zd. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów stanowi, że przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy. Zgodnie z ust. 2 tego przepisu, za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów uważa się w szczególności stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców

umownych uznanych za niedozwolone, o których mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c., naruszenie obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji, nieuczciwą lub wprowadzającą w błąd reklamę i inne czyny nieuczciwej konkurencji godzące w zbiorowe interesy konsumentów.

Art. 23a ust. 2 precyzuje zatem klauzulę generalną zawartą w ust. 1, poprzez egzemplifikację najczęściej występujących form zjawiskowych praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Jednak, w jednym przypadku, przepis z ust. 2 wprost uznaje za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów stosowanie postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone.

Aby było możliwe stwierdzenie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, niezbędne jest łączne spełnienie dwóch przesłanek, tj.:

- działania przedsiębiorcy muszą nosić znamiona bezprawności,
- działania te muszą naruszać zbiorowe interesy konsumentów.

Przesłanka bezprawności

Pojęcie bezprawności nie jest pojęciem prawnie zdefiniowanym. Należy zatem przyjąć, zgodnie z jego literalnym brzmieniem, że „działanie bezprawne” to zachowanie sprzeczne z nakazem lub zakazem zawartym w ustawie, rozporządzeniu wydanym na podstawie i dla wykonania ustawy, umową międzynarodową mającą bezpośrednie zastosowanie w stosunkach wewnętrznych oraz z zasadami współżycia społecznego. Bezprawność jest czynnikiem o charakterze obiektywnym, tj. niezależnym od wystąpienia szkody czy też zamiaru po stronie przedsiębiorcy dopuszczającego się działań bezprawnych.

Zakwestionowanym działaniem Uczelni w niniejszej sprawie jest posługiwanie się w stosunku do konsumentów – studentów - zapisami we wzorcach umów, których treść jest tożsama z treścią postanowień uznanych przez Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów za niedozwolone i które zostały wpisane do Rejestru niedozwolonych klauzul umownych.

Zgodnie z art. 479⁴² k.p.c. Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w razie uwzględnienia powództwa o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone w sentencji wyroku przytacza treść postanowień wzorca uznanych za niedozwolone i zakazuje ich stosowania. Z brzmienia art.479⁴³ k.p.c. wynika również, że wyrok prawomocny ma skutek wobec osób trzecich od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru, o którym mowa w art.479⁴⁵§2 k.p.c.

Kwestia rozszerzonej prawomocności wyroku SOKiK, na podstawie którego dokonany jest wpis postanowienia do rejestru, o którym mowa w art.479⁴⁵ k.p.c. została rozstrzygnięta w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2006r. w sprawie o sygn. akt. III SZP 3/06. W uzasadnieniu tego wyroku wskazano, że orzeczenie sądu w danej sprawie ma skutek również wobec osób trzecich, tj. zakaz stosowania klauzuli wpisanej do Rejestru dotyczy wszystkich przedsiębiorców, a nie tylko tych, których dotyczył wyrok Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Przy czym, jak podniósł Sąd, zakazane jest wykorzystywanie nie tylko klauzuli w identycznym brzmieniu, ale także klauzuli o zbliżonej treści, która wywołuje takie same skutki, jak klauzula już wpisana.

W przedmiotowej sprawie bezspornym jest, że Uczelnia, w zakresie odpłatnego kształcenia jest przedsiębiorcą i że stosuje we wzorcach umów zawieranych ze studentami następujące postanowienia:

1. *„Każdej ze stron przysługuje prawo do jej wypowiedzenia, z zachowaniem jednomiesięcznego terminu wypowiedzenia, ze skutkiem na koniec semestru(…)”*

zdanie pierwsze § 11 ust. 1 wzoru umowy nr 1 oraz zdanie pierwsze § 12 ust. 1 wzoru umowy nr 2 ,

2. *„Wszelkie spory wynikłe na tle niniejszej umowy będą rozwiązywane przez strony na drodze polubownej. W razie niemożności polubownego rozwiązania danego sporu, strony poddadzą go pod rozstrzygnięcie sądu powszechnego właściwego miejscowo dla siedziby Uczelni”*

zapis z § 14 ust. 1 wzoru umowy nr 1, § 15 ust. 1 wzoru umowy nr 2 oraz § 8 ust. 1 wzoru umowy nr 3.

Zatem, w celu udowodnienia bezprawności działań Uczelni należy wykazać, że ww. zapisy są tożsame z zapisami umieszczonymi w Rejestrze postanowień umownych uznanych za niedozwolone.

ad 1

Jak już wyżej wskazano, umowa o odpłatne świadczenie usług edukacyjnych ma charakter umowy zlecenia. Zgodnie z art. 746 § 1 k.c. dający zlecenie może je wypowiedzieć w każdym czasie, licząc się oczywiście z konsekwencjami, jakie się z tym wiąże. Nie można też – zgodnie z § 3 tego przepisu – zrzec się z góry uprawnienia do wypowiedzenia zlecenia z ważnych powodów. Wypowiedzenie umowy wiąże się z określonymi skutkami, które są zróżnicowane w zależności od tego, kto wypowiada umowę. Jeżeli uczynił to dający zlecenie, to powinien przyjmującemu zlecenie: zwrócić uzasadnione wydatki, a przy odpłatnym zleceniu uiszczyć ponadto odpowiednią część umówionego wynagrodzenia oraz jeżeli wypowiedzenie nastąpiło bez ważnego powodu, powinien naprawić także ewentualną szkodę. Jeżeli umowę zlecenia wypowiedział przyjmujący je, to powinien rozliczyć się z otrzymanych zaliczek, a jeżeli to uczynił bez ważnego powodu – jest także odpowiedzialny za ewentualną szkodę powstałą z tego tytułu.

Jak wynika z powyższego, nie można ograniczać - stronom umowy zlecenia - prawa do wypowiedzenia jej w każdym czasie, co ma miejsce w rozpatrywanym przypadku. Kwestionowane postanowienie prawo wypowiedzenia umowy, jednak wyłącznie ze skutkiem na koniec semestru. W efekcie student do końca semestru, w którym została wypowiedziana umowa, związany jest jej postanowieniami, co oznacza m.in. uiszczanie wszelkich świadczeń z niej wynikających, czyli przede wszystkim czesnego. Należy zwrócić uwagę, iż skutek wypowiedzenia umowy na koniec semestru jest również przewidziany dla Uczelni. A jak wskazują dalsze zapisy umowne, Uczelnia może wypowiedzieć umowę w przypadku: uprawomocnienia się decyzji o skreśleniu studenta z listy studentów. Zatem i w tym przypadku student obowiązany jest uiszczać czesne do końca semestru, w którym nastąpiło wypowiedzenie. Jak uznał Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w uzasadnieniu wyroku z dnia 28.09.2005 r. (sygn. akt XVII AmC 18/05), zapis taki *„narusza dobre obyczaje, jak rzetelność i uczciwość kupiecką i rażąco narusza interesy konsumenta/studenta, który jest zmuszony do poniesienia dodatkowych kosztów w postaci naliczenia czesnego za semestr nauki, z której nie korzysta, w sytuacji, gdy z ważnych powodów wypowiedział umowę”*.

Prezes UOKiK uznał zatem, że zdanie pierwsze § 11 ust. 1 wzoru umowy nr 1 oraz zdanie pierwsze § 12 ust. 1 wzoru umowy nr 2 wzorca umowy jest zbieżny w swej treści i skutkach z następującym zapisem umieszczonym już w Rejestrze postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone:

- klauzula wpisana do Rejestru w dniu 20.06.2006 r. pod nr 759: „*Student ma prawo do rozwiązania umowy z końcem danego semestru, tj. z dniem 28 lutego w semestrze zimowym i z dniem 30 września w semestrze letnim(...)*”;

Powyżej wskazana klauzula również ogranicza uprawnienie studenta do rozwiązania umowy, w tym przypadku do ściśle określonych dwóch terminów (na koniec semestru zimowego i letniego), a tym samym pozbawia go wypowiedzenia umowy w każdym czasie. Zbieżność obu postanowień, tj. wpisanego do Rejestru i stosowanego przez Uczelnię, jest więc oczywista. Uczelnia, stosując przedmiotowy zapis z § 11 ust. 1 wzoru umowy nr 1 oraz zdanie pierwsze § 12 ust. 1 wzoru umowy nr 2, dopuściła się tym samym stosowania klauzuli wpisanej już do Rejestru, co oznacza, iż naruszyła przepis art. 23 a ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

ad 2

Zgodnie z Kodeksem postępowania cywilnego mówiąc o właściwości miejscowej sądów można wyróżnić właściwość: ogólną, przemianą i wyłączną.

Podstawowa zasada – dotycząca właściwości ogólnej – wyrażona została w art. 27 § 1 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem powództwo wytacza się przed sąd pierwszej instancji, w którego okręgu pozwany ma miejsce zamieszkania.

Przepisy dotyczące właściwości przemiennej przewidują możliwość wytoczenia powództwa o ustalenie istnienia umowy, jej wykonanie, rozwiązanie lub unieważnienie, jak też odszkodowanie z powodu niewykonania lub nienależytego wykonania umowy, przed sąd miejsca jej wykonania. W razie wątpliwości, miejsce to powinno być stwierdzone dokumentem. Przepisy te (art. 31 i następne k.p.c.) umożliwiają powodowi dokonanie wyboru pomiędzy sądem właściwości ogólnej, a innym sądem oznaczonym w tych przepisach. Nie jest zatem dopuszczalne narzucenie właściwości przemiennej przez jedną ze stron stosunku prawnego, a jedynie następczy jej wybór w chwili powstania roszczenia wynikającego z umowy.

Artykuł 46 k.p.c. przewiduje możliwość zawarcia tzw. umowy prorogacyjnej. Zgodnie z jego treścią, strony mogą umówić się na piśmie o poddanie sądowi pierwszej instancji, który według ustawy nie jest miejscowo właściwy, sporu już wynikłego lub sporów mogących wyniknąć w przyszłości z oznaczonego stosunku prawnego. Sąd ten, jeżeli strony nie postanowiły inaczej, będzie wówczas wyłącznie właściwy. W świetle przytoczonego przepisu możliwe jest odejście od generalnego modelu właściwości ogólnej, jednak tylko wtedy, gdy jest to przedmiotem indywidualnego uzgodnienia umownego. Skuteczność takiej umowy zależy zatem od zgodnego wyrażenia woli stron, poprzez zawarcie stosownej umowy prorogacyjnej, określonej w art. 46 k.p.c.

Wzorzec umowy stosowany przez Uczelnię już z samej istoty wzorca umownego nie może być poczytywany za uzgodniony indywidualnie w myśl art. 46 k.p.c. Zawiera on bowiem zbiór gotowych i opracowanych przez Uczelnię postanowień, na których brzmienie student nie ma wpływu.

Powyższe wskazuje zatem, że w rozpatrywanym przypadku, w sytuacji konieczności rozwiązywania sporu na drodze sądowej w grę wchodzi tylko dwie właściwości, tj. ogólna i przemianą.

Według właściwości ogólnej, w przypadku, gdy powodem jest student, to powództwo powinno zostać wniesione do sądu właściwego dla siedziby szkoły wyższej (art. 30 k.p.c.).

W przypadku, gdy powodem jest szkoła wyższa, to sądem właściwym jest sąd, w którego okręgu student ma miejsce zamieszkania (art. 27 § 1 k.p.c.).

W przypadku właściwości przemiennej dotyczącej roszczeń wynikających z zawartej umowy o świadczenie usług edukacyjnych, właściwym będzie sąd miejsca wykonania tej umowy – czyli zazwyczaj sąd właściwy dla siedziby szkoły wyższej (art. 34 k.p.c.).

Jak wynika z powyższego, nie w każdym przypadku sądem właściwym będzie sąd właściwy dla siedziby Uczelni. Wskazać również należy, iż zapis taki stanowi niedozwolone postanowienie umowne. Zgodnie z art. 385¹ pkt 23 Kodeksu cywilnego, niedozwolonym postanowieniem umownym jest w szczególności to, które wyłącza jurysdykcję sądów polskich lub poddaje sprawę pod rozstrzygnięcie sądu polubownego polskiego lub zagranicznego albo innego organu, a także narzuca rozpoznanie sprawy przez sąd, który wedle ustawy nie jest miejscowo właściwy.

Prezes UOKiK uznał zatem, iż zapis z § 8 ust. 2 wzorca umowy narzucający rozpoznanie sporów wynikłych z zawartej umowy w sądzie właściwym dla Uczelni, jest zbieżny z następującymi zapisami umieszczonymi już w Rejestrze postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone:

- klauzula wpisana do Rejestru w dniu 6.01.2005 r. pod nr 210: „*Spory mogące wyniknąć z realizacji niniejszej umowy rozstrzygane będą przez sąd właściwy miejscowo dla siedziby Pośrednika*”;
- klauzula wpisana do Rejestru w dniu 5.05.2005 r. pod nr 388: „*Za sąd właściwy do rozpoznania spraw spornych strony uznają Sąd miejscowo właściwym dla Impuls School*”.
- klauzula wpisana do Rejestru w dniu 11.07.2005 r. pod nr 493: „*Spory mogące wyniknąć w związku z wykonaniem umowy Strony poddają rozstrzygnięciu sądu powszechnego właściwego dla siedziby pozwanego*”;

Powyżej wskazane klauzule dotyczą narzucania właściwości miejscowej sądu w przypadku powstania sporu z umowy. Zatem Uczelnia, stosując przedmiotowy zapis z § 8 ust. 2 wzorca umowy, dopuściła się tym samym stosowania klauzuli wpisanej już do Rejestru, co oznacza, iż naruszyła przepis art. 23 a ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Przesłanka naruszenia zbiorowych interesów konsumentów

Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów nie definiuje pojęcia zbiorowego interesu konsumentów, stwierdzając jedynie w art. 23a ust. 1 zd. 2, że nie jest nim suma indywidualnych interesów konsumentów. W świetle art. 1 ust. 1 ustawy – powołanego na wstępie uzasadnienia prawnego niniejszej decyzji - należy przyjąć, że ze zbiorowymi interesami konsumentów mamy do czynienia wówczas, gdy działania przedsiębiorcy są powszechne i mogą dotknąć każdego potencjalnego konsumenta będącego kontrahentem przedsiębiorcy.

W orzecznictwie Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów utrwalił się pogląd, iż naruszenie interesu publicznoprawnego ma miejsce wówczas, gdy skutkami działań sprzecznych z przepisami prawa antymonopolowego dotknięty jest szerszy krąg uczestników rynku, względnie, gdy działania te wywołują na rynku inne niekorzystne

zjawiska (wyrok SA z 24.01.1991 r., XV Amr 8/90; 4.07.2001 r. XVII Ama 108/00; 23.20.2002 r. XVII Ama 133/2001).

Stanowisko to potwierdzone zostało również w orzecznictwie Sądu Najwyższego, który w uzasadnieniu wyroku z dnia 12 września 2003 r. (sygn. akt: I CKN 504/01) stwierdził, iż: „*nie jest zasadne uznawanie, że postępowanie z tytułu naruszenia ustawy antymonopolowej można wszczynać tylko wtedy, gdy zagrożone są interesy wielu odbiorców, a nie jest to możliwe w sytuacji, gdy pokrzywdzonym jest tylko jeden konsument. Wydawane orzeczenie ma bowiem wymiar znacznie szerszy, pełni także funkcję prewencyjną, służy bowiem ochronie także nieograniczonej liczby potencjalnych konsumentów*”.

Stosowane przez Uczelnię wzorce umowy wykorzystywane są przy zawieraniu umów ze studentami. Stroną takiej umowy są zarówno wszyscy aktualni studenci Uczelni, jak i wszyscy przyszli (potencjalni). Zatem krąg adresatów takiego wzorca nie jest z góry określony. Biorąc pod uwagę, że student podejmujący odpłatną naukę na Uczelni nie ma wpływu na zapisy zawieranej z nim umowy, gdyż nie jest ona z nim indywidualnie negocjowana, należy uznać, że wszelkie zawarte w niej bezprawne zapisy, godzą w jego interes.

Wobec powyższego należy stwierdzić, że obie przesłanki zastały spełnione, co oznacza, iż Uczelnia dopuściła się stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów.

W przedmiotowej sprawie Uczelnia uwzględniła stanowisko Prezesa UOKiK i podjęła działania zmierzające do wycofania kwestionowanych postanowień oraz do eliminacji ewentualnych skutków ich obowiązywania – poprzez wprowadzenie w życie od dnia 26 lutego 2007 r. Zarządzenia Rektora Uczelni z dnia 23 lutego 2007 r. Na mocy tego Zarządzenia Uczelnia zmieniła - ze stosowanych dotychczas wzorców umów – klauzulę ograniczającą studentom prawo do wypowiedzenia umowy oraz usunęła niedozwolone postanowienie o właściwości umownej sądu.

Podkreślenia wymaga, iż od momentu uznania stanowiska Prezesa UOKiK Uczelnia, w toku niniejszego postępowania, uruchomiła szybką – i co istotne - skuteczną procedurę informacyjną i aneksowania umów, w wyniku której do dnia 4 czerwca b.r. zawartych zostało 99% aneksów. Powyższe Uczelnia udokumentowała kopiami podpisanych aneksów oraz fotografiami stosownych komunikatów z tablic ogłoszeń oraz strony internetowej Uczelni, a także informacjami przekazanych imiennie do wszystkich studentów w ramach sieci intranetowej.

Powyższe wskazuje, iż Uczelnia – w celu zmiany zawartych umów w zakresie kwestionowanym przez Prezesa UOKiK - wykorzystwała wszystkie dostępne środki i podjęła wszelkie możliwe działania. Natomiast podpisanie pozostałych 19 aneksów (1%) zależy już wyłącznie od samych zainteresowanych.

Uwzględniając powyższe, należy uznać, iż w dniu zakończenia procedury informacyjnej i aneksowania umów oraz zawiadomienia o tym fakcie Prezesa UOKiK tj. w dniu 4 czerwca 2007 r. – Uczelnia zaniechała stosowania zarzucanej jej praktyki.

Zgodnie z art. 23e ust. 1 i 2 ustawy o ochronie (...) Prezes Urzędu nie wydaje decyzji o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i nakazującej jej zaniechanie, jeżeli przedsiębiorca zaprzestał stosowania praktyki, o której mowa w art. 23a. W tym przypadku Prezes Urzędu wydaje decyzję o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i stwierdzającą zaniechanie jej stosowania.

Mając powyższe na uwadze, orzeczono jak w sentencji.

Stosownie do treści art. 78 ust. 1 ustawy o ochronie (...) w związku z art. 479²⁸ § 2 k.p.c. – od niniejszej decyzji przysługuje stronie odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwutygodniowym od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatury UOKiK w Krakowie - 31 – 011 Kraków, Pl. Szczepański 5.

Z upoważnienia Prezesa
Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów
Leszek Piekarz
Zastępca Dyrektora Delegatury UOKiK w Krakowie

Otrzymuje:

1. Wyższa Szkoła Zarządzania i Bankowości
ul. Armii Krajowej 4
30-150 Kraków
2. RKR a/a.